

Kivi Yetiştiriciliği

Anavatanı Çin olan kivi, ticari olarak 1940'lı yıllarda ilk kez Yeni Zelanda'da üretilmiştir. 1970' li yıllardan sonra diğer ölkelerde de yetiştirilmeye başlanmış ve hızla yayılmıştır. Kivi dioci yapıda olup erkek ve dişi çiçekler ayrı ayrı ağağlar üzerinde bulunur. *Actinidia deliciosa* cultivar HAYWARD en yaygın olan dişi kivi çeşididir. Erkek bitki olarak ise Matua çeşidi en yaygın tozlayıcı çeşittir.

Bugün dünyada kivinın en çok üretildiği ölkeler İtalya ve Yeni Zelanda'dır. Yeni Zelanda ise dünyada kivi üretiminde 2.sıradadır. Fransa, Şili, Yunanistan, İspanya, ABD ve İran gibi ölkelerde de kivi üretimi yaygınlaşmıştır.

Ölkemizde kivi ilk defa 1988 yılında Yalova Atatürk Bahęe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü tarafından adaptasyon denemesine alınmış ve buradan da ölkemizin farklı bölgelerine adaptasyon denemeleri kurlmak üzere gönderilmiştir.

Sonuçta, iklim ve toprak yapısı bakımından Marmara ve Karadeniz bölgelerinin kivi yetiştiriciliğine uygun olduğu tespit edilmiştir.

İthal etmek için milyonlarca dolar ödemek zorunda kaldığımız kivinın ölkemizde de yaygınlaşması için farklı illerde kivi bahęeleri ve kivi fidanlıkları tesis edilmiştir.

Kivi; sarılıcı, tırmanıcı, yaprağını döken, çok yıllık bir bitkidir. Vitamin ve mineral bakımından zengindir. C Vitamini kaynağıdır.

Kivi yetiştiriciliğinin yapılabileceği alanlar kışları ılık, yazları sıcak ve nemli yörelerdir. Baharda tomurcukların sürmesi ile birlikte oluşan genç sürgünler dona karşı çok hassastır.

Genel olarak kivi, derin ve süzek olan, kireçli olmayan topraklarda iyi sonuç verir. Ph'sı 5,5 -7,6 olan topraklarda iyi yetişir.

Kivi fidanı; Çelikle, Tohum, Aşı ve Doku kültürü ile üretilir. Ancak tavsiye edilen en sağlıklı fidanlar doku kültürü ile üretilen fidanlardır.

Çelikle üretilen fidanların kök sisteminin zayıf olması ve aşırı talep nedeniyle kök sisteminin güçlenmesi için iki senede beklenilmemesi sebebiyle çelikle üretim 1 yaşlı fidanların kullanılmaması tarafımızdan önerilir. Aşı ile üretim fidan bulmak ise hem zor hemde çok pahalıya gelmektedir. Bu sebeple son yıllarda doku kültürü üretilen İtalya ve Yunanistan kökenli fidanlar yoğun olarak satılmaya başlanmıştır. Bu fidanların özellikle dış koşullara alıştırması tamamlanan genç bitkicikleri fidancılar tarafından getirilip yaklaşık 6-9 ay bakımları yapılanları dikime hazır fidan olarak satışı yapılmaktadır. Özellikle İtalya'da üretilip bu şekilde dikimleri yapılan fidanlar en güvenilir olanlardır.

Kivi fidanları sıra üzeri ve sıra arası 4 metre olmak üzere, 5 dönüme kadar 5 dişiye 1 erkek ve 5 dönümden büyük alanlarda ise 8 dişiye 1 erkek bitki hesabıyla dikilir. Kivi fidanı dikmek için, 40 santimetre derinliğinde, 50 santimetre genişliğinde fidan çukuru açılır. Çukur açılırken üst toprak bir tarafa, alt toprak bir tarafa konulur. Üstten çıkan toprak bolca yanmış çiftlik gübresi ile karıştırılır. Bu toprakla fidan çukurunun üçte ikisi bombeli şekilde doldurulur. Dikilecek fidana kök tuvaleti yapılır, fidanın ezilmiş, kurumuş, zarar görmüş kökleri ayıklanıp temizlenir, sonra fidan bombenin üzerine oturtulur. Fidan çukurundan çıkan alt toprak, fidanın kök boğazına kadar doldurulur. Toprağın köklere temas etmesini sağlamak için çığnenmesi gereklidir. Dikim işi bitince fidanın yanına bir herek dikilerek fidan bu hereğe bağlanmalı fidanın tepesi 2-3 göz üzerinden kesilerek, mutlaka can suyu verilmelidir.

Kivi tesisini tamamlamak için; zaman geçirilmeden fidanların destek ve terbiye sistemi oluşturulmalıdır. En yaygın olanları T ve Pergola sistemleridir. Kaliteli bir yetiştiricilik için bizim önerimiz T sisteminin seçilmesidir.

T sistemi yapılırken 2,5 metre boyunda direkler kullanılır. Direkler beton, ahşap veya demirden yapılabilir. Hazırlanan bu direkler, iki fidanın tam ortasına gelecek şekilde ve 50 cm'lik kısmı toprağa gömülerek dikilir. Direklerin tepesine konulacak T'nin uzunluğu 1,5 metre olmalıdır. Hazırlanan T'nin üzerine, 30 cm ara ile beş sıra tel çekilir. Bu teller 3-5 mm kalınlığında, burgulu çelik halat tel olmalıdır.

Kivi fidanı kendi haline bırakılırsa birden çok sürgün ile gelişmeye başlar. Çardak seviyesine çıkana kadar fidanı tek gövde olarak büyütmek gerekir. Bunun için en kuvvetli gelişen bir sürgün bırakılır, diğerleri kesilir. Tellerin hizasına, yaklaşık 2 metre yüksekliğe, gelince bu sürgünün de tepesi kesilir. En üstteki iki gözün sürmesine izin verilir. Böylece T üzerinde iki tarafa kollar oluşturulur. Bu kolların uçları 1-1,5 metre uzayınca kesilerek yan dallar oluşturulmaya çalışılır.

1 yaşlı kivi fidanı dikimden 3-4 sene sonra ilk meyvelerini vermeye başlar ve 6-7 sene sonrada tam verim çağına gelir.

Kivi; Mayıs ayının ikinci yarısında çiçek açmaya başlar. Dişi kivi çiçeğinin, dişicik tepesi çok belirgin, erkek anterleri çok az ve dişilere göre daha kısa konumludur. Erkek kivi çiçeğinin ise anterleri çoktur, dişicik tepesi ise dumura uğramıştır. Döllenmeyi artırmak ve meyve tutumunu çoğaltmak için bahçede arı kovani bulunmalıdır. Ancak kivi çiçekleri arıları çok cezbetmediği için civarda başka çiçekli bitki bulundurulmamalıdır.

Kivi geniş ve çok yapraklı bir bitkidir. Bu nedenle fazlaca su tüketmektedir. Su noksanlığı başladığı zaman bitkinin yaprakları cansızlaşır, kıvrılır ve solma eğilimi gösterir. Ağaç üzerinde meyve varsa buruşmaya başlar. Yağışın yetersiz olduğu aylarda mutlaka haftada bir iki defa sulama yapılmalıdır.

Meyve kalitesini yükseltmek ve pazar değerini artırmak için sık meyve tutumu olan yıllarda Haziran ayı içerisinde meyve iriliğini arttırmak üzere seyreltme yapılmalıdır. Bir salkımda en fazla bir iki meyve olacak ve öncelikle iriler kalacak şekilde seyreltme yapılmalıdır.

Kivide hasat zamanının gelip gelmediği Refraktometre adlı optik alet ile tespit edilir. Meyvenin kuru madde oranı en az % 6-6,5 olduğu zaman kivi hasat edilebilir. Daha erken hasat edilirse meyvenin kalitesi ve pazar değeri düşer.

Hasat ; meyve sapı ağaç üzerinde kalacak şekilde, elle koparılarak yapılır. Kivi hasadı, iki defada yapılabilir. Önce irileşmiş meyvelerin hasat edilmesi ile bitkide kalan küçük meyvelerin beslenip irileşmesi sağlanır.

Hasat edilen meyvelerin paketlenmesinde, ağaç ve karton kutular kullanılır. Temin edilme imkanı varsa kivi meyveleri, kutulara viyoller içinde yerleştirilir. Üzerine, su ve ağırlık kaybını önlemek amacıyla, plastik film örtülür. Bundan sonra meyve pazara sunulur.

Toplanan meyveler oda sıcaklığında iki ay süre ile korunabilir. Meyve daha sonra satılacaksa soğuk hava depolarında muhafaza süresi 5 aya kadar çıkabilir. Meyveler, eksi 1,5 derecenin altında donarak soğuktan zarar görür. Bu nedenle, depolama sıcaklığı 0,5 Derece civarında tutulur. Depolardaki nem oranı, % 90-95 civarında olmalıdır. Depolama sırasında nemin düşük olması meyvelerde ağırlık kaybına yol açar. Depolamada, ambalajlamaya gerek yoktur, ürün, kasa veya sandıklara konarak muhafaza edilir.

Depolama sırasında meyvelerin çıkardığı etilen gazı olgunlaşmayı hızlandırır. Bu gazı dışarı atmak için depo, günde 2 saat havalandırılır. Ayrıca kivi meyvesinin saklandığı depoda, başka bir meyve depolanmamalıdır.

Hasat edilen meyveler hemen yenecek durumda değildir. Yeme olgunluğuna gelmesi için belli bir sürenin geçmesi gerekir. Kivi normal şartlarda, oda sıcaklığında 15-20 günde olgunlaşır. Hasat yapıldıktan sonra, bitki yaprağını dökünce Ocak-Şubat aylarında kivi bahçesinde budama işlemi yapılmalıdır. Budama yapılırken o yılın meyve veren dalları ile birbirine örülmüş kıvrılmış dallar kesilir. Ana çatının zarar görmemesine özen gösterilir. Budama; bir kivi omcasında toplam 250-300 göz kalacak şekilde veya ertesi yıl meyve verecek sürgünlerin uçları 12 - 13'üncü göz üzerinden kesilmesi şeklinde yapılır.

Kivi meyvesi diğerk meyve türlerinden farklı özelliklere sahip olması nedeniyle, tüketim ve kullanım alanları da oldukça çeşitlidir.

Kivi; taze olarak tüketildiği gibi pasta, kek, dondurma, reğel, marmelat, konserve ve çay yapımında da kullanılır.

Kivinin yoğun ilaçlama gerektirecek kendine has bir hastalık ve zararlısı henüz yoktur. Ancak zaman zaman koşnil zararı ile bakteriyel hastalıklar görölmektedir.

Son yıllarda Hayward eşidi yerine yeni çeşit arayışları sonuç vermeye başlamış ve farklı kivi eşitleri üretilmeye başlanmıştır. Bunlardan özellikle Yeni Zellandalı Zespri firmasının lisanslı çeşidi olan Gold Kiwi(Hort 16A) yüksek verimi, az tüylü yapısı, Sarı ve aromalı meyve eti ile sözleşmeli olarak yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu çeşit özellikle uzakdoğu pazarlarında çok tutulmaktadır.

Bir diğer yeni çeşit ise meyve kalite özellikleri Haywarda çok benzeyen Green Light eşididir. Bu eşit İtalyada geliştirilmiş olup, Haywarddan 40-50 gun once hasat edilmektedir. Eylül 20 gibi kuru madde oranının 7 seviyelerine ulaştığı bildirilmektedir. Bu eşitler dışında özellikle İtalyada yaygın yetiştirilen Jin Tao eşidide gold kivi ye benzemekle beraber kalitesi ondan daha düşüktür.

Son yıllarda farklı özellikte yeni kivi çeşitlerini geliştirme çalışmaları özellikle Yeni Zellanda ve İtalya da yoğun bir şekilde devam etmektedir. Ülkemizde de bu çeşitlerin yakın zamanda gelmesi beklenmektedir.

<http://www.bagomcasi.com/>